

شورای عالی حوزه علمیه قم
مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران
مدرسه علمیه الزهرا (س) شهرستان شیراز
مقاله سطح ۲ (کارشناسی)

عنوان:

بررسی برهان صدیقین در اثبات ذات خداوند

استاد راهنما:

سرکار خانم رضوی

پژوهشگر:

مرضیه الهی

بهار ۱۳۹۴

A large, bold, black Arabic calligraphic phrase, 'Allahu Akbar' (God is Great), rendered in a highly stylized, cursive script. The text is slanted diagonally upwards from left to right. It features thick, expressive black strokes with visible white highlights and sharp, dynamic flourishes extending from the main body of the letters. The background is plain white, making the black ink stand out prominently.

شورای عالی حوزه علمیه قم
مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران
مدرسه علمیه الزهرا (س) شهرستان شیراز
مقاله سطح ۲ (کارشناسی)

عنوان :

بررسی برهان صدیقین در اثبات ذات خداوند

استاد راهنما:

سرکار خانم رضوی

پژوهشگر:

مرضیه الهی

بهار ۹۴

چکیده

واژه‌ی صدیقین در لغت به معنای: «یار و دوست»، «رفیق مهربان» و در اصطلاح، صدیق نیز، مبالغه صادق است و آن کسی است که در اقوال، افعال، نیت‌ها و عهدهایش با خدا و خلق او ملازم است.

برهان صدیقین به عنوان یکی از دلائل اثبات وجود خداست با الهام از قرآن مجید و روایات، که مورد توجه علما و فلاسفه اسلامی قرار گرفته است.

در چندین سوره از قرآن مجید آیاتی وجود دارد که دلالت بر این برهان می‌کند. سوره‌هایی هم-چون: فصلت، حدید، آل عمران، بروج و

برای این برهان تعاریفی است هم‌چون:

ابن‌سینا بر این باور بود که «فعل و خلق خداوند دلیل بر وجود او بوده و از این طریق می‌توان به اثبات ذات واجب پرداخت.

آیت‌الله حاج‌شیخ ابوطالب تجلیل تبریزی می‌فرماید: «برهان صدیقین، محکم‌ترین و شریف‌ترین برهان‌هاست و آن برهانی است که حدوسط آن عین نتیجه و راه سوی مقصود عین مقصود است آن همانا راه صدیقین به واجب‌الوجود است.

صدرالمتالهین می‌فرماید: راههای به سوی خدا بسیار است، چرا که او فضائل و جهات مختلفی دارد و هر کس از راهی به او می‌رسد. لذا این برهان از محکم‌ترین براهین برای اثبات ذات مقدس پروردگار می‌باشد.

کلید واژگان: برهان، صدیقین، واجب‌الوجود، عدم، وجود.

مقدمه

عقاید و اندیشه‌های بنیادین، پایه و اساس هر نظام ارزشی و هر ایدئولوژی منسجم را تشکیل می‌دهد و آگاهانه یا نیمه آگاهانه در شکل‌گیری رفتار انسانها اثر می‌گذارد. از اینرو برای برقراری و تحکیم نظام ارزشی و رفتاری اسلام باید مبنای عقیدتی آن که ریشه‌های این درخت تنومند پربرکت به شمار می‌رود در دلها پابرجا گردد. تا همواره میوه‌های شیرین و گوارایش را به بار آورد و سعادت و خوشبختی دو جهان را تامین کند.

حال چگونه این مهم میسر می‌شود، زمانی که بشر به شناخت و معرفت دقیق و صحیح نسبت به خالق و مالک این جهان، خدای سبحان و عزوجل داشته باشد تا بتواند درست را از غلط و حق را از باطل تشخیص داده و دستورات، قوانین و احکام شریعت را سرلوحه رسم و مشق خویش قرار دهد.

لذا در این نوشتار سعی بر آن شده که از طریق برهان صدیقین به اثبات ذات مقدس حق تعالی پرداخت.

باشد و اگر در نظر بعضی مخفی می‌نماید، این به خاطر شدت ظهور اوست که اگر نور بیش از حد باشد، انسان را توان دیدن آن نیست .

حجاب روی تو، هم روی تو است، در همه حال

نهان ز چشم جهانی زبس که پیدایی!

نتیجه گیری

در بسیاری از سخنان پیشوایان دینی و عارفان و حکیمان، به این عبارت برمیخوریم که «خداشناسی، فطری است» یا «انسان، بالفطره خداشناس است»؛ زیرا بسیاری از صاحب‌نظران، گرایش به دین و خدا را از ویژگیهای روانی انسان دانسته و آن را حس مذهبی یا عاطفه دینی نامیده‌اند و شناخت خدا نیز مقتضای فطرت انسان دانسته شده است. اما همچنان‌که فطرت خداپرستی، یک گرایش آگاهانه نیست، فطرت خداشناسی نیز شناختی آگاهانه نمی‌باشد. به گونه‌ای که افراد عادی را از تلاش عقلانی برای شناخت خدای متعال، بی‌نیاز کند. اما خواص مردم، تنها به فطرت اکتفا نکرده و به دنبال دلیل و استدلال برای اثبات ذات حق می‌گردند. این گونه افراد می‌بایست از طریق ادله‌های نقلی همچون قرآن، احادیث و روایات یا از طریق عقل و منطق و فلسفه و براهین عقلی به اثبات خداوند پی‌برند.

فلاسفه الهی و علماء کلام متکلمین، براهین زیادی را برای اثبات خدای متعال، اقامه کرده‌اند، که در کتب مبسوط فلسفه و کلام، مذکور است.

لذا در این مقاله نیز به ذکر و بررسی برهانی پرداخته شده که صدیقین نام دارد و از ساده‌ترین براهین فلسفی است. شایان ذکر است که این برهان از بیانات بوعلی‌سینا، حکمت متعالیه و علامه طباطبائی می‌باشد، که توسط اصطلاحات فلسفی و منطقی به طور کامل به اثبات ذات باری تعالی پرداخته است. لذا افراد منطقی و استدلالی با مطالعه چنین برهانی یا با استفاده از تفکر در آیات و نشانه‌های الهی همچون طبیعت، فعل و انفعالات زمین و آسمانها، گردش شب و روز و دیگر پدیده‌های این جهان به راحتی به وجود آن ذات متعالی و عزوجل پی‌خواهند برد.

پی‌نوشت:

- ۱- حسن، عمید، فرهنگ فارسی عمید، تهران، امیرکبیر، ۱۳۸۲، ص ۸۲۲.
- ۲- علی‌اکبر، دهخدا، لغتنامه دهخدا، تهران، دانشگاه تهران، ۱۳۷۷، ج ۱۰، ص ۷۷۸.
- ۳- محمدرضا، کاشفی، راه خداشناسی، تهران، ناصر خسرو، ۱۳۵۳، ص ۱۳.
- ۴- ناصر مکارم شیرازی، پیام قرآن، تهران، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۷۷، ج ۳، ص ۷۴.
- ۵- ابوعلی حسین بن سینا، الاشارات و التنبيهات، تهران، کتاب، ۱۴۰۳، ق، ص ۲۱۹.
- ۶- ناصر، مکارم شیرازی، همان، ص ۷۴.
- ۷- ناصر، مکارم شیرازی، همان، ص ۷۸.
- ۸- ناصر، مکارم شیرازی، همان، ص ۷۸.
- ۹- ناصر، مکارم شیرازی، همان، صص ۸۲-۸۳.
- ۱۰- ناصر، مکارم شیرازی، همان، ص ۸۴.
- ۱۱- ناصر، مکارم شیرازی، همان، ص ۸۹.
- ۱۲- جعفر، سبحانی، راه خداشناسی، تهران، ناصر خسرو، ۱۳۵۳، ص ۳۵۶.
- ۱۳- ابوعلی حسین بن سینا، همان، ص ۲۱۹.
- ۱۴- حسن، یوسفیان، کلام جدید، قم، امام خمینی ره، ۱۳۸۹، صص ۶۹-۷۰.
- ۱۵- ابوطالب، تجلیل تبریزی، پایه‌های علمی و منطقی عقاید اسلامی، قم، تسنیم، ۱۳۷۷، صص ۸-۹.
- ۱۶- ناصر، مکارم شیرازی، همان، صص ۸۹-۹۰.
- ۱۷- ناصر، مکارم شیرازی، همان، صص ۹۰-۹۱.
- ۱۸- عبدالله جوادی آملی، تبیین براهین اثبات خدا، قم، اسراء، ۱۳۸۴، ص ۲۲۳.
- ۱۹- ناصر، مکارم شیرازی، همان، ص ۹۱.

- ۲۰- حسین، طباطبایی، اصول فلسفه و روش رئالیسم، قم، صدرا، بیتا، ص ۱۴ .
- ۲۱- حسین، طباطبایی، همان، ص ۱۵ .
- ۲۲- عبدالله، جوادی آملی، همان، صص ۲۲۷-۲۲۵ .
- ۲۳- عبدالله، جوادی آملی، همان، صص ۲۳۳-۲۳۱ .
- ۲۴- ناصر، مکارم شیرازی، همان، ص ۸۷.
- ۲۵- محمد بن یعقوب کلینی الرازی، اصول کافی، قم، اسوه، ۱۳۸۰، ج ۱، ص ۸۶.
- ۲۶- محمد بن یعقوب کلینی الرازی، همان، ص ۸۵ .

منابع و مآخذ

۱. تجلیل-تبریزی، ابوطالب، پایه‌های علمی و منطقی عقاید اسلامی، قم، تسنیم، ۱۳۷۷.
۲. جوادی-آملی، عبدالله، تبیین براهین اثبات خدا، قم، اسراء، ۱۳۸۴.
۳. دهخدا، علی-اکبر، تبیین براهین اثبات خدا، قم، اسراء، ۱۳۸۴.
۴. سبحانی، جعفر، تبیین براهین اثبات خدا، قم، اسراء، ۱۳۸۴.
۵. سینا، ابوعلی-حسین، تبیین براهین اثبات خدا، قم، اسراء، ۱۳۸۴.
۶. طباطبایی، حسین، تبیین براهین اثبات خدا، قم، اسراء، ۱۳۸۴.
۷. عمید، حسن، تبیین براهین اثبات خدا، قم، اسراء، ۱۳۸۴.
۸. کلینی-الرازی، محمد بن-یعقوب، اصول-کافی، قم، اسوه، ۱۳۸۰.
۹. کاشفی، محمد-رضا، تبیین براهین اثبات خدا، قم، اسراء، ۱۳۸۴.
۱۰. مکارم-شیرازی، ناصر، تبیین براهین اثبات خدا، قم، اسراء، ۱۳۸۴.
۱۱. یوسفیان، حسن، کلام-مجید، قم، امام خمینی رَیْ، ۱۳۸۹.